

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїстики
Факультет № 6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України»
вибіркових компонент освітньої програми першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти

262 Правоохоронна діяльність

за темою № 9- «Бюро економічної безпеки України»

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30 серпня 2023 р. № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25 серпня 2023 р. № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29 серпня 2023 р. № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики
Протокол від 18 серпня 2023 року № 8

Розробники:

1. Професор кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики, доктор юридичних наук, професор Синявська Олена Юхимівна.
2. Доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики, кандидат юридичних наук, доцент Голуб Микола Володимирович
3. Доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики, кандидат юридичних наук, доцент Тихонова Дар'я Сергіївна.

Рецензенти:

1. Заступник начальника відділення поліції №3 Харківського районного управління поліції №1 ГУНП в Харківській області, доктор, снс Прокопенко О.Ю.
2. Доцент кафедри адміністративного права та процесу Факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Казанчук І.Д.

План лекції

1. Загальні положення Бюро економічної безпеки України: статус, принципи та завдання діяльності
2. Історичні засади створення Бюро економічної безпеки України
3. Нормативно-правові засади створення Бюро економічної безпеки України
4. Відмінність Бюро економічної безпеки від СБУ та податкової міліції, ризики створення БЕБ та іноземний досвід
5. Очікування суспільства від створення Бюро економічної безпеки
6. Організація діяльності Бюро економічної безпеки України
7. Основні положення Закону "Про Бюро економічної безпеки України"

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (із змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України* від 23 липня 1996 року, № 30. Ст.141. зі змінами [№1401-VIII від 02.06.2016](#), ВВР, 2016, №28, ст.532 [№2680-VIII від 07.02.2019](#), ВВР, 2019, №9, ст.50 [№ 27-IX від 03.09.2019](#), ВВР, 2019, № 38, ст.160.
2. Про утворення Бюро економічної безпеки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05. 2021 № 510. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorenniya-byuro-ekonomichnoyi-a510>
3. 43. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 23. ст.197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1150-20#Text>

Основна

4. Бурбика М. М., Уткіна М. С. Судові та правоохоронні органи (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2016 123 с.
5. Судові та правоохоронні органи України на шляху до Європи: навч. посіб. / С.С. Ненько, О.Ю. Синявська, Ю.В. Дика, І.М. Рачинська. Херсон: Грінь Д.С., 352с.
6. Судові та правоохоронні органи: навчальний посібник / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Ю. С. Назар, М. Т. Гаврильців, Г. Ю. Лук'янова, А. І. Годяк, М. М. Бліхар. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 388 с.
7. Лапкін А. В. Організація судових та правоохоронних органів України : навч. посіб. у схемах . Вид. 7-ме, змін. і допов. Харків : Право, 2018. 170 с.
8. Матеріали методичного забезпечення дисципліни «Організація судових та правоохоронних органів України» // Упорядн.: Є.Г. Шаніна. -Д.:ДВНЗ «Національний гірничий університет», 2012.

Додаткова

9. Зеленський підписав закон щодо створення Бюро економічної безпеки. 22.03.2021. <https://www.epravda.com.ua/news/2021/03/22/672171>
10. Клімовський А. Чим займатиметься Бюро економічної безпеки. URL: <https://e.fdk.net.ua/finansoviy-direktor-kompanii-2021-3/chim-zaymatimetsya-byuro-ekonomichnoi-bezpeki>
11. Романюк А. Бюро економічної безпеки: проблеми формування та відмінність від податкової міліції. 22.07.2021. URL: <https://ov-partners.com/byuro-ekonomichnoyi-bezpeky-problemy-formuvannya-ta-vidminnist-vid-podatkovoyi-milicziyi>
12. Воробйов Є. Бюро економічної безпеки: головне про функції та структуру нового правоохоронного орган. 19.04.2021. URL: <https://bihus.info/byuro-ekonomichnoyi-bezpeky-golovne-pro-funkczii-ta-strukturu-novogo-pravooohoronogo-organu>
13. Аулін О. Про Бюро економічної безпеки України. *Громадська думка про правотворення*. 2021. № 8 (213). С. 27–28. URL: <http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2021/8.pdf>.
14. Слободян Б., Лізун В. Бюро економічної безпеки України: тиск на бізнес чи правоохоронна аналітика? URL: <https://equity.law/press-center/publications/1246.html>
15. Пузирна, Н. (2021). Правові аспекти створення та діяльності бюро економічної безпеки України. *Знання європейського права*, (2), 80-83. <https://doi.org/10.32837/chern.v0i2.210>

Текст лекції

1. Загальні положення Бюро економічної безпеки України: статус, принципи та завдання діяльності

Бюро економічної безпеки України – правоохоронний орган у сфері охорони економічної безпеки держави, що створюється українською владою.

Бюро економічної безпеки України – це центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. Відповідно до покладених завдань БЕБ виконує правоохоронну, аналітичну, економічну, інформаційну та інші функції. Діяльність Бюро спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України.

Мета створення та діяльності Бюро – протидія економічним злочинам проти держави. В його концепції враховується досвід ФБР та Державного агентства США з протидії фінансовим злочинам (FinCEN).

Принципи діяльності Бюро економічної безпеки України:

Бюро економічної безпеки України здійснює свою діяльність на основі принципів:

- 1) верховенства права;

- 2) законності;
- 3) пріоритетності додержання прав, свобод і інтересів фізичних та юридичних осіб;
- 4) оперативності;
- 5) відкритості та прозорості діяльності Бюро економічної безпеки України для суспільства та громадського контролю, підзвітності і підконтрольності визначеним законом державним органам;
- 6) політичної нейтральності та позапартійності;
- 7) незалежності від інших, крім державних, інтересів;
- 8) персональної відповідальності кожного працівника;
- 9) справедливості;
- 10) неупередженості;
- 11) єдиноначальності у реалізації повноважень Бюро економічної безпеки України;
- 12) взаємодії з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями.

Завдання Бюро економічної безпеки України

Основними завданнями Бюро економічної безпеки України є:

- 1) виявлення зон ризиків у сфері економіки шляхом аналізу структурованих і неструктурованих даних;
- 2) оцінювання ризиків і загроз економічній безпеці держави, напрацювання способів їх мінімізації та усунення;
- 3) надання пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів з питань усунення передумов створення схем протиправної діяльності у сфері економіки;
- 4) забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави;
- 5) збирання та аналіз інформації про правопорушення, що впливають на економічну безпеку держави, та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому;
- 6) планування заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесеним законом до його підслідності;
- 7) виявлення та розслідування правопорушень, пов'язаних з отриманням та використанням міжнародної технічної допомоги;
- 8) складання аналітичних висновків і рекомендацій для державних органів з метою підвищення ефективності прийняття ними управлінських рішень щодо регулювання відносин у сфері економіки.

2. Історичні засади створення Бюро економічної безпеки України

2013 рік

Пріоритетною вимогою Міжнародного валютного фонду було створення нової цивільної служби при Міністерстві фінансів для заміни податкової міліції

та консолідації всіх повноважень з боротьби з фінансовими злочинами проти держави в одному агентстві, уникаючи при цьому дублювання функцій.

Перша спроба заснувати орган, відповідальний за боротьбу з фінансовими порушеннями, належить до весни 2013 року. Законопроект «Про Службу фінансових розслідувань України (фінансову поліцію)» розглядався міністерствами за ініціативою Податкової міліції.

2014 рік

25 березня 2014 року Прем'єр-міністр України доручив підготувати концепцію формування Служби фінансових розслідувань і необхідні документи для її створення. СФР повинна замінити податкову міліцію і включити в себе підрозділи МВС та СБУ по боротьбі з економічними злочинами.

28 травня Кабмін анонсував створення Служби фінансових розслідувань як єдиного відомства, яке запобігатиме й боротиметься з економічними правопорушеннями та узгодив проєкт закону «Про основи протидії та боротьбу з економічними правопорушеннями і здійснення фінансового контролю». Розпочалося його громадське обговорення.

У червні Європейський Союз через представництво в Україні заявив, що не підтримував створення СФР саме в тому вигляді, який запропонувала українська влада.

2 липня з'явився законопроект «Про основи запобігання та боротьби з економічними правопорушеннями і здійснення фінансового контролю».

У липні-серпні в регіонах презентована концепція СФР, яка була до того ж підтримана Європолом.

6 серпня Урядом ще раз розглядалось створення єдиної фінансової служби розслідувань, ліквідувавши податкову міліцію та чотири органи державної влади, які займалися перевітками суб'єктів підприємницької діяльності. Кабмін затвердив законопроект «Про основи запобігання та боротьби з економічними правопорушеннями», що був зареєстрований у Верховній Раді України за № 4449а, проте 27 листопада 2014 – відкликаний. Цьому передувала критика проєкту зі сторони МВС та профільного комітету Верховної Ради.

Схема державних органів та підрозділів, з яких пропонувалося створити СФР у 2014 році

1. Державна фінансова інспекція України;
2. Департамент боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом (*у складі Міндоходів*);
3. Підрозділи податкової міліції (*у складі Міндоходів*);
4. Головне управління контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки (*у складі СБУ*);
5. Департамент захисту економіки Національної поліції України (*колишній ДСБЕЗ*);
6. Головне управління по боротьбі з організованою злочинністю (*у складі Національної поліції*).

2015 рік

Після усунення керівництва ДФС у березні 2015 року питання створення

Служби фінансових розслідувань не порушувалося протягом трьох місяців.

Прем'єр-міністр 24 червня 2015 року анонсував розробку нового законопроекту про СФР. У вересні 2015 такий законопроект був оприлюднений на сайті ДФС з метою громадського обговорення.

2016 рік

Групою народних депутатів запропонований законопроект «Про Фінансову поліцію» від 15.03.2016 р. Згідно пропозиції, фінансова поліція – це державний правоохоронний орган, на який покладається обов'язок забезпечення запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття злочинів у сфері формування та використання фінансових ресурсів держави, економічної безпеки.

Фінансова поліція утворюється на заміну податковій міліції.

Міністр внутрішніх справ України висловився за створення єдиного органу, що займатиметься розслідуванням злочинів у сфері економіки на кшталт Служби фінансових розслідувань США.

Міністерство фінансів у представленому проєкті податкової реформи пропонує створити фінансову поліцію замість податкової міліції.

Міністерство економічного розвитку і торгівлі висловилося за створення СФР.

Міністр фінансів у листопаді повідомив, що Служба ФР повинна з'явитися не пізніше 2017 року; вона буде в першу чергу аналітичною, а не силовою; штат складатиме 2500 працівників.

2017 рік

В лютому міністр фінансів презентував законопроект щодо створення органу протидії фінансовим злочинам (СФР). До основних функцій Служби належатиме виявлення, припинення, розкриття та досудове розслідування злочинів у економічній-фінансовій-податковій сферах, а також аналітична і профілактична робота.

22 березня КМУ схвалив законопроект як урядовий. Повідомлення такого ж змісту з'явилося у ЗМІ 11 вересня.

2018 рік

Міністерства фінансів України та Литви вирішили створити *Координаційний комітет для реалізації реформи ДФС та створення Служби фінансових розслідувань*.

Тим часом, законопроект Мінфіну так і був надісланий Урядом до Верховної Ради. Натомість, зареєстровано проєкт про Національне бюро фінансової безпеки. Міністр фінансів України розкритикував його, знайшовши 18 вразливостей, та рекомендував не приймати закон навіть в першому читанні.

2019 рік

Речники команди обраного Президента заявили, що з метою боротьби з корупцією планують створити окремий орган для розслідування справ про економічні злочини і подати законопроект про Службу фінансових розслідувань. Відповідний пункт є у програмі переможця виборів.

Секретар Ради національної безпеки і оборони України повідомив, що

створення Служби фінансових розслідувань Президент розглядає як пріоритетне завдання. Служба буде саме аналітичним, а не силовим центром, покликаним упереджувати вчинення злочинів у фінансовій сфері, зокрема, займатиметься виявленням, припиненням, розкриттям та досудовим розслідуванням злочинів, а також матиме право на ОРД. Кількість працівників СФР не має перевищувати 3000 осіб.

На доручення глави держави проєкт закону про Бюро фінансових розслідувань був унесений до Верховної Ради як невідкладний 30 серпня. Проте, вже 2 жовтня його зняли з розгляду. Але 2 жовтня, Верховна Рада прийняла в першому читанні інший законопроєкт № 1208-2.

2020 рік

У державному бюджеті на 2020 рік Бюро фінансових розслідувань профінансоване на 649 млн грн. Законопроєкт відхилено 17 січня.

2 липня зареєстровано новий проєкт «Про Бюро економічної безпеки України» (№ 3087-д), що 3 вересня пройшов перше читання.

Уряд взяв на себе зобов'язання щодо ліквідації податкової міліції та створення нового політично незалежного агентства для розслідування серйозних економічних та фінансових злочинів в обмін на макрофінансову допомогу від ЄС.

2021 рік

28 січня прийнято Закон про Бюро економічної безпеки (законопроєкт № 3087-д) з чисельністю персоналу 4000 осіб, підписаний Президентом 22 березня.

Кабінет Міністрів прийняв 12 травня 2021 р. постанову № 510 «Про утворення Бюро економічної безпеки України», якою утворив Бюро економічної безпеки України як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

20 серпня 2021 року Директором БЕБ обрано В. Мельника.

Початок діяльності Бюро запланований на 25 вересня 2021 року.

3. Нормативно-правові засади створення Бюро економічної безпеки України

3.1. До новоствореного органу пропонувалися такі назви: Служба фінансових розслідувань України, Фінансова поліція, Служба фінансових розслідувань, Національне бюро фінансової безпеки, Бюро фінансових розслідувань, Бюро економічної безпеки України.

Перша спроба заснувати єдиний правоохоронний орган у сфері економічної безпеки відбулася навесні **2013 р.** Законопроєкт «Про Службу фінансових розслідувань України (фінансову поліцію)» розглядався міністерствами за ініціативою податкової міліції. Служба фінансових розслідувань повинна замінити податкову міліцію і включити в себе підрозділи Міністерства внутрішніх справ та Служби безпеки України з боротьби з економічними злочинами. У **2016 р.** був запропонований законопроєкт «Про Фінансову поліцію». Фінансова поліція мала б прийти на заміну податковій

міліції.

У лютому **2017 р.** була друга спроба створення **Служби фінансових розслідувань**. У березні цього ж року Кабінет Міністрів України схвалив законопроект як урядовий.

У лютому **2018 р.** було зареєстровано проєкт про **Національне бюро фінансової безпеки** як правоохоронний орган зі спеціальним статусом, підзвітний Президенту та Парламенту України.

У жовтні **2019 р.** Верховна Рада України прийняла в першому читанні законопроект про створення **Бюро фінансових розслідувань** як центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через міністра фінансів. Проте цей законопроект у січні 2020 р. був відхилений.

І, нарешті, у липні **2020 р.** було зареєстровано у Верховній Раді України **законопроект «Про Бюро економічної безпеки України»**, який у вересні того ж року пройшов перше читання, а 28 січня 2021 р. Верховна Рада України підтримала цей законопроект загалом у другому читанні. Цей законопроект визначає правові основи організації та діяльності Бюро економічної безпеки України.

Правову основу діяльності Бюро економічної безпеки України становлять Конституція України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Закон "Про Бюро економічної безпеки України" та інші закони України, а також прийняті відповідно до них нормативно-правові акти.

До Бюро економічної безпеки України та його працівників застосовуються Закон України "Про центральні органи виконавчої влади", інші закони, що регулюють діяльність органів виконавчої влади, а також Закон України "Про державну службу".

Закон "Про Бюро економічної безпеки України" № 1150-IX, з урахуванням задекларованих у ньому принципів, спрямований саме на позбавлення негативного іміджу податкової міліції у новоствореному Бюро та створення дійсно реального партнерства держави з бізнесом. Це підтверджується, зокрема, розширенням аналітичних функцій Бюро, спрямованих, швидше, на попередження економічної злочинності, ніж на постфактумну боротьбу з нею, як це в основному намагалась робити податкова міліція, з подальшою маніпуляцією цифрами своїх показників, приписуючи собі міфічні і доволі нереальні цифри надходжень до бюджету від своєї діяльності.

Прийнятим Законом "Про Бюро економічної безпеки" *внесено зміни до Законів "Про Службу безпеки України", "Про оперативно-розшукову діяльність"* та інші в частині початку функціонування Бюро економічної безпеки.

Цими Законами питання боротьби з економічною злочинністю закріплене виключно за детективами Бюро економічної безпеки, з позбавленням Служби безпеки України невласливих їй функцій розслідування цієї категорії правопорушень.

25.03.2021 року набрав чинності *Закон України «Про економічну безпеку»*, який, певною мірою, очікували як бізнес, так і громадськість нашої держави в цілому. Із прийняттям цього Закону *діяльність податкової міліції із 25.09.2021 року припиняється*. Проте набрання чинності Законом не означає початок діяльності Бюро, воно лише запускає механізми, які зрештою мають призвести до створення Бюро, й позначає кінцеву дату. Тому, відповідно Закону, початок діяльності БЕБ запланований на 25 вересня 2021 року.

Так, згідно з Прикінцевими та перехідними Положеннями Закону "Про Бюро економічної безпеки", Кабінет Міністрів України повинен був не пізніше двох місяців від дня набрання чинності цим Законом сформувати Раду громадського контролю при Бюро економічної безпеки України. Але така Рада створена тільки 12.09.2021 р.

Уряд утворив Бюро 12 травня 2021 року постановою № 510 як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

4. Відмінність Бюро економічної безпеки від СБУ та податкової міліції, ризики створення БЕБ та іноземний досвід

4.1. Основною функцією Бюро економічної безпеки (БЕБ) буде *аналітична робота, а не силові повноваження*. Бюро аналізуватиме бенефіціарів фінансових операцій і визначатиме, чи є порушення закону в обігу коштів тих чи інших бізнес- чи державних структур".

Бюро економічної безпеки - єдиний орган державної влади, відповідальний за боротьбу з економічними злочинами.

Він *отримає відповідні повноваження Служби безпеки та Податкової міліції, які будуть* переосмислені з тим, щоб це був не стільки силовий, скільки аналітичний орган.

Після ухвалення закону про Бюро економічної безпеки *СБУ втратить невластиві спецслужбам функції з розслідування злочинів щодо корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління та економіки*.

Це дасть змогу СБУ сфокусуватися на виконанні завдань, які справді безпосередньо пов'язані з безпекою держави, з контррозвідувальною діяльністю у сфері економіки.

Відповідно до закону, БЕБ є центральним органом виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, які посягають на функціонування економіки держави. Його діяльність спрямовує та координує Кабмін.

Бюро наділене повноваженням здійснювати оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування у межах передбаченої законом підслідності.

Стосовно повноважень детективів БЕБ та переліку підслідних їм кримінальних проваджень, то вони наразі не визначені.

Законопроектом передбачено, що до підслідності детективів БЕБ

відноситимуться кримінальні правопорушення, передбачені статтями 199, 204, 205¹, 206, 212, 212¹, 218¹, 219, 220¹, 220², 222, 222¹, 222², 223¹, 223², 224, 229, 231, 232, 232¹, 232², 233 Кримінального кодексу України, тобто майже всі наявні кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, серед яких, зокрема, ухилення від сплати податків, доведення до банкрутства, шахрайство з фінансовими ресурсами, маніпуляції на фондовому ринку тощо.

Для порівняння: слідчі податкової міліції мали повноваження розслідувати кримінальні провадження лише щодо кримінальних правопорушень, передбачених статтями 204, 205-1, 212, 212-1, 216, 218-1, 219 Кримінального кодексу України.

Тобто *повноваження детективів БЕБ суттєво збільшені у порівнянні із податковою міліцією*. Зокрема, правопорушення у сфері підробки та використання підроблених грошових знаків, у сфері використання платіжних систем банків (у тому числі підробці банківських платіжних карток), організації азартних ігор та лотерей, правопорушень щодо банкрутства підприємств та фальсифікації фінансової звітності таких підприємств, приховування неплатоспроможності банків та інших фінансових установ, правопорушень у сфері організованих ринків (у тому числі енергетичного), у сфері обігу цінних паперів та інші правопорушення у банківській сфері та енергетичному ринку відтепер будуть розслідувати детективи БЕБ, і таких повноважень раніше не мали слідчі податкової міліції.

Доцільним було би передати до повноважень детективів БЕБ і розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із різними формами рейдерства, як спосіб захисту інтересів законослухняного бізнесу.

Фактичне збільшення підслідних детективам БЕБ статей Кримінального кодексу України ставить цей орган у один ряд із Національним антикорупційним бюро України, але у економічно-податковій сфері, як доволі серйозний за своїм функціоналом правоохоронний орган.

4.2. Період звичайної діяльності БЕБ, яка носитиме більш рутинний характер, висвітлить відмінність детективів БЕБ від податкової міліції. В цей період діяльності БЕБ будуть даватися взнаки результати аналітичної роботи цього органу. Проте повного розуміння, у який спосіб аналітична частина діяльності БЕБ буде перенаправлена у практичну площину, наразі немає, бо як би автори та ідеологи створення БЕБ як нового, відмінного від податкової міліції, органу не заявляли про це, ***БЕБ буде використовувати у своїй діяльності той самий Кримінальний процесуальний кодекс України, що й інші правоохоронні органи держави.*** А чинний КПК не передбачає механізму легалізації чи способів реалізації аналітичних напрацювань, зокрема так званого «кримінального аналізу», у якомусь новому, до цього часу не баченому руслі.

Адже визначення способів запобігання правопорушенням у сфері економіки на підставі проведеного аналізу покладено на БЕБ, що не дуже відповідає вимогам ч. 2 ст. 19 Конституції України, в якій зазначено, що органи державної влади, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. А

визначення способів реалізації аналітичних висновків безпосередньо БЕБ для запобігання правопорушенням без зазначення цих способів у законі, можливо, призведе як до порушень прав та інтересів бізнесу, так і до сумніву щодо їх належності та припустимості, як доказів у кримінальному процесі.

Крім іншого, *не зрозуміла анонсована відмінність БЕБ швидше як аналітичного, ніж правоохоронного органу.* Бо аналітика – не самоціль, а спосіб досягнення певних цілей. І якщо аналітика має на меті досягнення профілактичних мір для недопущення, наприклад, бізнесом податкових правопорушень, то із Закону про БЕБ не зрозуміло, в який спосіб мають здійснюватися такі профілактичні заходи.

Якщо ж аналітика, як один із видів оперативно-розшукової діяльності, буде направлена на встановлення доказів вини особи у вчиненні кримінальних правопорушень, то така аналітика вже давно використовується НАБУ, СБУ, ДБР та Національною поліцією для розкриття кримінальних правопорушень, і *детективи БЕБ нічим не відрізнятимуться від слідчих інших правоохоронних органів у цьому напрямку своєї діяльності.*

До того ж, *формування БЕБ на базі кадрового потенціалу податкової міліції знівелює ідею авторів створення цього правоохоронного органу та несе для бізнесу ризики неправомірного тиску на нього зі всіма корупційними наслідками, які були притаманні податкової міліції, судячи по численним інформаційним повідомленням у ЗМІ за останні роки.*

4.3. Після набуття чинності Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» *треба ще півроку, аби новий орган міг запрацювати.* У цей час БЕБ опікуватиметься кадровими, організаційно-побутовими та багатьма іншими питаннями, а ДФС продовжуватиме виконувати контрольні функції. Тому, на думку бізнес-спільноти, існує ризик, що ***протягом деякого періоду тиск на бізнес можуть здійснювати одночасно декілька органів, а саме БЕБ, ДФС, СБУ та національна поліція.***

Існують також інші ризики. Наприклад, Департамент захисту економіки Національної поліції України було розформовано, ще в 2019 р., а його функції перерозподілені між іншими підрозділами МЗС. Тоді ж було заявлено про наміри ліквідувати Департамент контррозвідувального захисту економіки держави Служби безпеки України. У відповідь керівництво спецслужби запропонувало внести до Закону України «Про Службу безпеки України» зміни щодо трансформації підрозділів, які здійснюють контрольні функції у сфері економіки. Водночас було зазначено, що починаючи з 2019 р., діяльність Департаменту була переорієнтована саме на захист критичної інфраструктури країни, і, відповідно, підрозділ не здійснює «контроль» над бізнесом. Тобто завдяки перерозподілу повноважень між іншими підрозділами можуть здійснюватися спроби збереження впливу у бізнессередовищі через застосування схем прихованого контролю. Але ***створення чергових контрольних органів ще не зупиняло корупцію в Україні.*** Поряд з цим, існує небезпека того, що Департамент контррозвідувального захисту економіки держави СБУ під приводом контррозвідувального забезпечення захисту

критичної інфраструктури країни у латентній формі продовжить впливати на певні сегменти економічної сфери.

4.4. Значний інтерес викликає іноземний досвід.

Державні органи забезпечення економічної безпеки функціонують у багатьох країнах світу, зокрема у США, Великій Британії, Німеччині, Франції, Польщі, Китаї, Росії.

Так, у **США** основи економічної безпеки в теоретичному, нормативному та інституційному плані були закладені в 1930-х роках. Першими елементами інституційної інфраструктури забезпечення економічної безпеки у США стали Федеральний комітет з економічної безпеки (створений у 1934 р.), Управління із соціального забезпечення (1935 р.), яке було трансформовано в Адміністрацію соціальної безпеки, та Рада національної безпеки США (1947 р.).

Сьогодні один із підрозділів Міністерства торгівлі США, а саме Бюро з промисловості та безпеки (Bureau of Industry and Security) [10], безпосередньо займається питаннями економічної безпеки.

Його діяльність спрямована переважно на забезпечення конкурентоспроможності промисловості США на основі потужної оборонно-промислової бази для підтримання технологічної та військової переваги США.

У **Великій Британії** органом економічної безпеки є Управління реалізації фінансових санкцій (Office of Financial Sanctions Implementation) – структура Міністерства економіки та фінансів Великої Британії, до компетенції якого входить роз'яснення, застосування та виконання фінансових санкцій у цій країні

Сьогодні основу масу порушень у сфері економіки України складає ухилення від оподаткування. Тому найближчими закордонними аналогами є фіскальна поліція або інші органи, що опікуються фіскальними розслідуваннями.

У більшості країн світу це податкові структури. Наприклад, у Данії – Міністерство з податків, Білорусі – Міністерство з податків і зборів, у Німеччині, Чехії, Хорватії та Латвії – податкові підрозділи, що входять до складу Міністерства фінансів, в Ізраїлі, Норвегії, Сербії, Чорногорії, Словенії, Китаї, Фінляндії, Швейцарії та Ірландії – Податкові адміністрації, також існують підрозділи одночасно з податковим і митним функціоналом як у Великобританії, Угорщині та Греції.

Під час розгляду діяльності податкових органів у зарубіжних країнах слід *звернути особливу увагу на базові принципи, завдяки яким будуються відносини між платником податків і податковими органами*, а саме: рівноправності та балансу прав і обов'язків сторін, повної відповідності засобів цілям, невідворотності покарання (будь-які спроби обману держави з боку платника податків будуть виявлені та призведуть до несприятливих наслідків). Більшість країн із розвиненим податковим адмініструванням дійшло до висновку, що побудова податкових правовідносин на основі зазначених вище принципів позитивно впливає на підвищення законослухняності платників податків і, у загальному підсумку, на обсяг податкових надходжень до бюджету.

Завдяки цьому, зокрема, *стандарт обслуговування платників податків Служби внутрішніх доходів Ірландії* має можливість гарантувати: послідовність, справедливість і конфіденційність, ввічливість і люб'язність у

спілкуванні, достовірність інформації та право платника податків на об'єктивні перевірки скарг і апеляцій. *Хартія прав платників податків податкової служби Австралії* проголошує неупередженість спілкування, перевірку дій служби, пояснення прийнятих рішень, чесність і професіоналізм у веденні справ. Підвищена увага за кордоном приділяється створенню умов, за яких зростає рівень добровільного дотримання платниками податків податкового законодавства. На думку фахівців *податкових органів Швеції*, добровільна сплата податків досягається за рахунок налагодженого апарату контролю, що активно використовує профілактичні заходи, відрізняється точністю та передбачуваністю; довіри платників податків, упевнених у гарній роботі податкової системи та виконанні податковими органами своїх завдань; введення доступних для розуміння правил оподаткування. У *Великобританії*, крім принципів справедливості, сприяння і ясності, особлива увага приділяється якості обслуговування платників податків. У *Бельгії*, за бажанням платника податків, податкові органи допомагають йому визначити перелік податків та платежів, які йому необхідно сплачувати. В Україні платник податків повинен самостійно визначати, які податки та платежі, відповідно до законодавства він має сплачувати. Це, в свою чергу, доволі часто призводить до ситуації, коли сумлінному платнику податків призначаються штрафні санкції за податками, що не були визначені та сплачені ним не з метою ухилення від оподаткування, а по незнанню. Це викликає почуття несправедливості та недовіру до податкової служби.

5. Очікування суспільства від створення Бюро економічної безпеки

5.1. 25.03.2021 року набрав чинності Закон України № 1150-IX «Про Бюро економічної безпеки України». Закон передбачає створення однойменного центрального органу виконавчої влади, на який покладатимуться завдання щодо протидії правопорушенням, які посягають на функціонування економіки держави.

Як вбачається з пояснювальної записки до вже прийнятого Закону, причинами його прийняття було:

по-перше, розпорошеність правоохоронних повноважень щодо економічних правопорушень між Службою безпеки України, Національною поліцією та податковою міліцією і значна неефективність роботи останньої;

по-друге, створення єдиного державного органу, відповідального за боротьбу з економічними злочинами, та уникнення дублювання відповідних функцій у різних правоохоронних органах є вимогою Міжнародного валютного фонду, реалізацію якої Україна офіційно підтвердила в останньому Меморандумі про економічну та фінансову політику.

Таким чином, на думку законодавця, створення Бюро економічної безпеки України (далі також – БЕБ, Бюро) покликано вирішити зазначені проблеми.

Розглядаючи ці проблеми більш конкретно, слід звернути увагу, що за

даними соціального опитування, проведеного Державною фіскальною службою України **45,7 % опитаних повністю не довіряють податковій міліції, а 54,6% - вважають, що остання не здатна змінити філософію своєї роботи та не заважає працювати «білому» бізнесу й зосередитись на протидії «тіньовикам».**

При цьому, з опитаних осіб, які мали справу та стикалися з податковою міліцією, **39,3 % скаржились на некомпетентність її особового складу, а 45,4% - на упереджене ставлення службовців податкової міліції.**

Дана статистика підтверджує загальновідомі факти, що основними проблемами функціонування наявних правоохоронних органів у сфері економіки та фінансів, зокрема податкової міліції, є зловживання їх працівниками своїми службовими повноваженнями, тиск на бізнес, безпідставні силові обшуки та вилучення майна підприємств (так звані «маски-шоу») тощо.

Які злочини буде розслідувати БЕБ?

Бюро буде розслідувати *кримінальні правопорушення, які були підслідні податковій міліції*. Серед них:

- злочини в сфері боротьби з незаконним обігом підакцизних товарів,
- ухилення від сплати податків,
- умисне доведення підприємства до банкрутства.

А також *в сфері підслідності БЕБ інші злочини у сфері господарської діяльності*, зокрема:

- порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності,
- шахрайство з фінансовими ресурсами, в сфері обігу та випуску цінних паперів,
- незаконне використання знаків для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару,
- розголошення банківської та комерційної таємниці,
- щодо незаконної приватизації державного, комунального майна, (повний перелік статей можна знайти у ст. 216 КПК України)

Як формуватиметься БЕБ і якою буде його структура?

В Бюро планують працевлаштувати до 4 тисяч працівників загалом – як у центральний апарат, так і в регіональні відділення.

БЕБ очолить директор. За законом, він призначається на посаду Кабінетом міністрів за поданням Прем'єр-міністра за пропозицією комісії з проведення конкурсу. Звільнити директора зможе Уряд за поданням Прем'єра. У такому випадку повноваження виконує заступник, але не більше 1 року.

Передбачено, що директор БЕБ щороку, не пізніше 1 березня, буде звітувати перед Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України про діяльність Бюро економічної безпеки України за попередній календарний рік.

Закон говорить, що структура БЕБ може включати підрозділи детективів, інформаційно-аналітичні, оперативно-технічні та інші підрозділи. Водночас, структура, штатний розпис БЕБ, положення про структурні підрозділи центрального апарату та територіальних управлінь, посадові інструкції

працівників БЕБ затверджуються директором. А це означає, що про те, як виглядатиме структура Бюро, ми дізнаємось вже після призначення директора.

Одним з кроків для бізнесу є створення інформаційно-аналітичних підрозділів БЕБ. З'являється посада аналітик БЕБ – це особа, яка має спеціальне звання БЕБ, завданням якої є кримінальний аналіз з метою виконання завдань БЕБ. Аналітики повинні прийти на допомогу детективам та перевіряти всі заяви про вчинення правопорушень та повідомлення про можливі ознаки злочину в сфері економіки. В ідеалі це повинно знизити кількість безпідставно відкритих кримінальних проваджень. Це важливо, адже через такі кримінальні провадження від податкової міліції, бізнес зазнавав значних збитків від обшуків та арештів. А вже після “маски-шоу” провадження закривали за відсутності складу кримінального правопорушення. Тож є надія, що цими змінами держава нарешті зробила крок назустріч бізнесу.

Скільки зароблятимуть працівники БЕБ?

За законом, посадовий оклад працівників, які мають спеціальні звання (наприклад, лейтенант, капітан, полковник), не може бути менше 20 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб ($2102 \times 20 = 42040$ грн), встановленого на 1 січня календарного року. Інші працівники БЕБ будуть отримувати не менше трьох розмірів посадового окладу (від $7800 \times 3 = 23400$), встановленого Кабінетом Міністрів України для працівників, які займають відповідні посади в центральних органах виконавчої влади. Конкурентну оплату праці має забезпечити оптимізація працівників, що займаються економічними злочинами в інших правоохоронних органах. А ця конкурентна оплата, в свою чергу, є одним із чинників попередження корупції в правоохоронному органі.

5.2. Ради громадського контролю при Бюро: функції і склад

Ще одним позитивним кроком є створення Ради громадського контролю (далі – Рада) при БЕБ.

Рада буде складатись з 15 осіб, а обиратися на засадах відкритого та прозорого конкурсу шляхом рейтингового інтернет-голосування громадян України.

За законом РКГ зможе:

- 1) заслуховувати інформацію про діяльність, виконання планів і завдань БЕБ;
- 2) розглядати звіти БЕБ і затверджувати свій висновок щодо них;
- 3) організовувати публічні заходи для обговорення актуальних питань розвитку і діяльності БЕБ, заходи з правової освіти населення;
- 4) обирати зі свого складу представників, які входять до складу конкурсних комісій БЕБ (законом передбачено делегування не більше 3 представників), які будуть приймати участь у відборі працівників на посади детективів тощо в БЕБ;
- 5) обирати зі свого складу представників, які входять до складу дисциплінарної комісії БЕБ.

До складу Ради не зможуть входити:

- 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого

самоврядування;

2) особи, які були працівниками правоохоронних органів упродовж попередніх двох років;

3) особи, які не мають вищої освіти;

4) близькі особи Директора, першого заступника Директора, заступників Директора, керівників підрозділів центрального апарату, керівників територіальних органів, їх заступників, інших працівників Бюро економічної безпеки України;

5) особи, у яких у разі включення до складу Ради громадського контролю при Бюро економічної безпеки України виникне реальний та/або потенційний конфлікт інтересів.

Таким чином, *створення БЕБ можна вважати кроком держави назустріч бізнесу і спробу налагодити партнерські відносини між бізнесом та контролюючими органами*. Якщо під час формування нового органу вийде реалізувати закладені в законі задачі, це сприятиме зростанню довіри з боку бізнесу. Крім того, для пересічного громадянина це також добрі новини, оскільки зменшується кількість працівників, які займались одними і тими ж порушеннями в різних органах. А це призведе до більш ефективного використання податків.

5.3. Аналізуючи положення Закону № 1150-IX можна виділити два основних, запропонованих законодавцем, шляхи їх вирішення – **нові функціональні повноваження новоствореного органу та неупередженість в організації його діяльності**.

Щодо першого – законодавець намагається вирішити проблему зловживань правоохоронців шляхом зміни концепції роботи самого правоохоронного органу в економічній сфері, яким відтепер має стати Бюро.

До цього часу завданнями податкової міліції (як основного правоохоронного органу у сфері економічних правопорушень) були:

- запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері; та
- забезпечення безпеки діяльності працівників контролюючих органів, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків (пункт 348.2. ст. 348 Податкового кодексу України).

Таким чином, створена в середині 90-х років податкова міліція функціонувала виключно як силовий слідчий орган в самому класичному його розумінні.

Проте, на тлі широкого розвитку ринкової економіки та за умов надзвичайно жорсткої конкуренції на більшості вітчизняних ринків товарів та послуг, зрозумілим є те, що старі методи роботи податкової міліції вже не є виправданими та завдають більше шкоди бізнесу, ніж користі для держави.

У свою чергу, **Законом «Про Бюро економічної безпеки України» введено поняття аналіз ризиків**, що визначається як інформаційно-аналітична

діяльність щодо оцінки загроз економічній безпеці, ступеня її вразливості та рівня негативного впливу на неї.

Поряд із цим, за змістом положень ст. 4 Закону № 1150-IX *більшість завдань БЕБ полягають в оцінювання ризиків і загроз економічній безпеці держави, напрацювання способів їх мінімізації та усунення, надання пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів з питань усунення передумов створення схем протиправної діяльності у сфері економіки, складання аналітичних висновків і рекомендацій для державних органів з метою підвищення ефективності прийняття ними управлінських рішень щодо регулювання відносин у сфері економіки.*

Виконання перелічених завдань БЕБ здійснює шляхом **проведення інформаційно-пошукової та інформаційно-аналітичної роботи**, дослідженням інформації з автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів, банків (баз) даних органів державної влади, органів місцевого самоврядування.

Результатом такої діяльності є **створення єдиної інформаційної системи Бюро економічної безпеки України**, яка міститиме всю необхідну для гарантування економічної безпеки держави інформацію.

Більш того, ч. 1 ст. 12 Закону № 1150-IX закріплено, що Бюро економічної безпеки України у своїй аналітичній діяльності застосовує ризик-орієнтований підхід, який полягає у виявленні, оцінюванні та визначенні ризиків вчинення кримінальних правопорушень у сфері економіки, а також вжиття відповідних заходів щодо управління ризиками у спосіб та в обсязі, що забезпечують мінімізацію таких ризиків залежно від їх рівня.

З наведеного вбачається, що основою діяльності та однією з ключових функцій БЕБ є аналітична діяльність щодо наявних та потенційних загроз в бюджетній, податковій, митній, грошово-кредитній або інвестиційній сфері держави, що, виходячи зі змісту закону, складає першооснову боротьби з економічно-фінансовими правопорушеннями.

Звичайно, БЕБ, в однаковій мірі з аналітикою, здійснює і оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування у межах передбаченої законом підслідності та наділене відповідними силовими повноваженнями.

Однак, на противагу податковій міліції чи органів Національної поліції, *слідча функція БЕБ є більш другорядною та фактично впливає з наслідків її аналітичної діяльності.*

Вказане дає підстави сподіватися, що новостворений орган, для прикладу, не буде відкривати фактове кримінальне провадження, в рамках якого проводитиме обшук, вилучатиме та арештовуватиме майно підприємства, лише з метою перевірки того, чи є таке підприємство фіктивним. Натомість, перевірка подібних обставин здійснюватиметься відповідними аналітичними підрозділами Бюро шляхом моніторингу поточної господарської діяльності юридичної особи.

Таким чином, можна прослідкувати, що аналітична робота БЕБ цілком може стати свого роду запобіжником проти безпідставного тиску правоохоронців на бізнес.

Вказане, безумовно, є перевагою нового органу перед старими методами податкової міліції.

5.4. Окремо слід звернути увагу, що Закон «Про Бюро економічної безпеки України» не вносить жодних змін до Кримінального процесуального кодексу України. Це означає, що *підслідність БЕБ на сьогодні законодавчо не є визначеною*.

Вказане свідчить про відсутність в законодавця комплексного та системного підходу щодо створення Бюро, що цілком вірогідно може негативно впливати на своєчасний початок його роботи.

Разом з тим, Верховною Радою України 03.02.2021 року було прийнято в першому читанні проект Закону №3959-1 «Про внесення змін до адміністративного та кримінального законодавства щодо запровадження діяльності Бюро економічної безпеки України», який все ж покликаний в найближчому майбутньому врегулювати дане питання.

Наразі наведені кримінальні правопорушення віднесені до підслідності органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства (податкова міліція у складі ДФС України) та слідчих Національної поліції.

Також, за умови непідслідності Національному антикорупційному бюро України, *детективи БЕБ уповноважені будуть здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 206² (протиправне заволодіння майном підприємства установи, організації), 210 (нецільове використання бюджетних коштів), 211 (видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону) КК України*.

В контексті підслідності варте уваги також те, що Законом «Про Бюро економічної безпеки України» передбачено, що підслідні БЕБ кримінальні провадження, досудове розслідування яких розпочато раніше іншими слідчими органами, - підлягають передачі БЕБ після його створення.

Повертаючись до концепції аналітичного Бюро, можна ствердно казати, що ані вона, ані прийнятий для її реалізації закон самі по собі не можуть гарантувати успіху та, зокрема, поставити крапку «маскам-шоу» та зловживанням слідчих.

Тут, в першу чергу, все залежить від організації діяльності БЕБ в частині добору кадрів для посад, передусім детективів Бюро.

З цього приводу слід зазначити, що Закон № 1150-IX передбачає прийняття на службу в БЕБ виключно на конкурсній основі в добровільному порядку, при цьому кандидати на посади, що передбачають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, повинні будуть проходити психофізіологічне опитування із застосуванням поліграфа.

Конкретні кваліфікаційні вимоги для кандидатів на службу в БЕБ визначатиме саме Бюро, тому в цьому плані поки коментувати нічого.

В будь-якому випадку, автоматичного переведення кадрів до БЕБ з податкової міліції, СБУ чи поліції Закон не передбачає, відбір — лише за результатами конкурсу, що, однозначно, є позитивним моментом.

Звичайно ж це не виключає, що колишні працівники ліквідованих Законом правоохоронних відомств потраплять на службу в Бюро. Однак їх надійність, професійність та відповідність критеріям посади має жорстко оцінюватись конкурсною комісією.

У даному контексті свого роду гарантією для доброчесного та неупередженого відбору працівників БЕБ є контроль з боку Міжнародного валютного фонду, оскільки в Меморандумі про економічну та фінансову політику від 02.06.2020 року Україна пообіцяла останньому для цілей їх співпраці, що *«...Закон встановить чіткі правила щодо відбору керівництва, внутрішнього прийняття рішень та нагляду для забезпечення операційної незалежності та належного нагляду й підзвітності. Керівник органу призначатиметься шляхом відкритого конкурсу»*.

Окремо, неупередженість БЕБ в частині її слідчо-оперативних функцій забезпечуватиметься встановленим посадовим окладом осіб, які мають спеціальні звання (детективів), що не може становити менше 20 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (наразі складає понад 45 000 грн.).

Щодо керівництва БЕБ, Директор Бюро економічної безпеки України призначатиметься на посаду Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України за пропозицією комісії з проведення конкурсу, до складу якої входять 3 особи від Ради національної безпеки і оборони, 3 — від Верховної ради України та 3 - від Кабінету Міністрів України. Строк повноважень Директора БЕБ становить 3 роки.

ЗМІ та громадськість критикують такий порядок призначення керівника Бюро, пов'язуючи це з можливою політичною заінтересованістю процесу відбору.

Негативним в цьому плані є також те, що пунктом 10 ч. 5 ст. 16 Закону як однією з підстав звільнення Директора Бюро з посади передбачено визнання Кабінетом Міністрів України роботи Бюро економічної безпеки України незадовільною за результатами звіту Директора Бюро економічної безпеки України із зазначенням причин та підстав такого рішення.

Вказане можна також віднести до недоліків Закону, оскільки зазначений в наведених нормативних положеннях критерій «незадовільності» роботи БЕБ є суто оціночним поняттям та повністю покладається на дискрецію Кабінету Міністрів України. Це може використовуватись як формальна підстава та нести потенційні ризики звільнення Директорів Бюро з політичних мотивів, а також у випадку зміни складу уряду для призначення «свого» кандидата.

6. Організація діяльності Бюро економічної безпеки України

Бюро є юридичною особою публічного права та здійснює свої повноваження через центральний апарат і територіальні управління. Структура Бюро може включати підрозділи детективів, інформаційно-аналітичні, оперативно-технічні та інші підрозділи. Гранична чисельність працівників центрального апарату і територіальних управлінь Бюро становить не більше 4

тисяч осіб.

Директор Бюро економічної безпеки України призначається на посаду Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України за пропозицією комісії з проведення конкурсу. Директор може бути звільнений Урядом, зокрема, у випадку визнання Кабінетом Міністрів роботи Бюро незадовільною за результатами звіту Директора.

До працівників Бюро належать особи, які є **гласними і негласними штатними працівниками**, з числа осіб, які мають спеціальні звання, державні службовці та особи, які уклали трудовий договір. Служба в Бюро є державною службою особливого характеру. Прийняття громадян України на службу до Бюро без проведення конкурсу забороняється.

Законом передбачена посада **аналітика Бюро**. Це особа, яка має спеціальне звання, основним завданням якої є здійснення кримінального аналізу з метою виконання завдань Бюро.

Посадовий оклад осіб, які мають спеціальні звання БЕБ, є не меншою, ніж 20 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Контроль за діяльністю

Бюро через засоби масової інформації, на своєму офіційному веб-сайті та в інший спосіб регулярно інформує суспільство про свою діяльність.

Утворюється **Рада громадського контролю** у складі 15 осіб, яка формується на засадах відкритого та прозорого конкурсу шляхом рейтингового інтернет-голосування громадян України.

Директор Бюро щороку, не пізніше 1 березня, звітує перед Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України про діяльність Бюро економічної безпеки України за попередній календарний рік.

За невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків працівники Бюро несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну та дисциплінарну відповідальність згідно із законом

7. Основні положення Закону "Про Бюро економічної безпеки України"

Повноваження Бюро економічної безпеки України (ст.8)

1. Бюро економічної безпеки України відповідно до покладених на нього завдань:

1) здійснює оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування у межах передбаченої законом підслідності;

2) здійснює інформаційно-пошукову та аналітично-інформаційну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Бюро економічної безпеки України;

3) здійснює інформаційну взаємодію з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами судової влади, іншими державними органами, підприємствами, установами та організаціями,

компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями;

4) здійснює розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання за вчинення кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності;

5) збирає, обробляє та аналізує інформацію щодо кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності;

6) залучає в межах компетенції у передбачений законодавством спосіб, у тому числі на договірних засадах, кваліфікованих спеціалістів та експертів, у тому числі іноземців;

7) здійснює міжнародне співробітництво з компетентними органами іноземних держав на підставі законів та міжнародних договорів України;

8) забезпечує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників Бюро економічної безпеки України;

9) формує аналітичні матеріали з метою оцінювання загроз та ризиків вчинення (зростання кількості) кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності;

10) витребує та одержує у встановленому законом порядку від інших правоохоронних та державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій інформацію, необхідну для виконання повноважень Бюро економічної безпеки України;

11) ініціює у компетентних органах іноземних держав розгляд справ про захист прав та інтересів держави з питань, що стосуються виконання обов'язків Бюро економічної безпеки України, виступає як представник держави під час розгляду таких справ. За потреби Бюро економічної безпеки України має право залучати до такого розгляду експертів за відповідними напрямками;

12) приймає нормативно-правові акти з питань, що належать до компетенції Бюро економічної безпеки України;

13) звітує про свою діяльність у порядку, визначеному цим Законом, та інформує суспільство про результати своєї роботи;

14) укладає міжнародні договори міжвідомчого характеру з відповідними органами іноземних держав;

15) у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень;

16) використовує гласних і негласних штатних та позаштатних працівників на підставах та в порядку, встановлених законом, дотримуючись умов добровільності і конфіденційності таких відносин, матеріально і морально заохочує осіб, які надають допомогу в запобіганні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Бюро економічної безпеки України;

17) укладає договори відповідального зберігання з підприємствами, установами, організаціями з метою зберігання речових доказів, вилучених у ході досудового розслідування, які потребують особливих умов зберігання;

18) здійснює інші повноваження, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, цим Законом та іншими законами України.

Структура і чисельність Бюро економічної безпеки України (ст.14)

Бюро економічної безпеки України є юридичною особою публічного права та здійснює свої повноваження через центральний апарат і територіальні управління.

Територіальні управління Бюро економічної безпеки України є юридичними особами публічного права, мають самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України, печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням.

Територіальні управління Бюро економічної безпеки України утворюються, реорганізуються та ліквідовуються Кабінетом Міністрів України.

Структура Бюро економічної безпеки України може включати підрозділи детективів, інформаційно-аналітичні, оперативно-технічні та інші підрозділи.

Структура, штатний розпис Бюро економічної безпеки України, положення про структурні підрозділи центрального апарату та територіальних управлінь, посадові інструкції працівників Бюро економічної безпеки України затверджуються Директором Бюро економічної безпеки України.

Гранична чисельність працівників центрального апарату і територіальних управлінь Бюро економічної безпеки України становить не більше 4 тисяч осіб.

Забезпечення прозорості діяльності Бюро економічної безпеки України (ст.33)

1. Бюро економічної безпеки України через засоби масової інформації, на своєму офіційному веб-сайті та в інший спосіб регулярно інформує суспільство про свою діяльність.

2. Бюро економічної безпеки України:

1) готує та оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті звіт про свою діяльність, передбачений статтею 34 цього Закону;

2) оприлюднює та надає інформацію на запити в порядку, передбаченому Законом України "Про доступ до публічної інформації";

3) оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті звіти за конкретними запитами;

4) оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті інформацію про призначення та звільнення працівників, а також про наявність вакансій у Бюро економічної безпеки України;

5) у виключних випадках може оприлюднювати з урахуванням обмежень, передбачених статтею 222 Кримінального процесуального кодексу України, на своєму офіційному веб-сайті інформацію про хід досудового розслідування кримінальних проваджень.

3. Не може бути обмежений доступ до інформації про загальний кошторис Бюро економічної безпеки України, його компетенцію та основні напрями діяльності, а також про притягнення працівників Бюро економічної безпеки України до відповідальності за вчинення правопорушень.

Відповідальність працівників Бюро економічної безпеки України (ст.38)

1. За невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків працівники Бюро економічної безпеки України несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну та дисциплінарну відповідальність згідно із законом.

2. У разі порушення працівником Бюро економічної безпеки України під час виконання ним своїх службових обов'язків прав і свобод людини і громадянина Бюро економічної безпеки України у межах своєї компетенції вживає заходів для поновлення таких прав і свобод, відшкодування завданої матеріальної і моральної шкоди та притягнення винних до відповідальності.

3. Держава відповідно до закону відшкодовує шкоду, завдану фізичній або юридичній особі рішеннями, дією чи бездіяльністю органу або підрозділу Бюро економічної безпеки України, службовою особою, працівником Бюро економічної безпеки України під час здійснення ними своїх повноважень.